

طرح شاخص مدیران خرید مرداد ۱۴۰۳

روند شامخ کل اقتصاد در مرداد ماه، پس از حذف اثرات فصلی، همچنان کاهشی است و این نشان می‌دهد که وضعیت فعالیت کسب و کارها در کل اقتصاد همچنان با رکود همراه است. در همین حال تداوم قطعی برق در کارخانه‌ها و عدم تخصیص ارز به واردات مواد اولیه همچنان باعث تولید در ظرفیت‌های پایین‌تر از توان تولیدی کارخانه‌ها شده است. از سوی دیگر کمبود نقدینگی در سمت تقاضا و رکود در تقاضای مشتریان داخلی و خارجی، بسیاری از شرکت‌ها را با مشکل کمبود منابع مالی مورد نیاز روبرو کرده است که در مجموع باعث شده تا برخی از شرکت‌ها اشتغال را کاهش دهند و علاوه بر این به دلیل سطوح پایین دستمزدی عدم تمایل نیروی انسانی به ماندن در شرکت‌ها، تشدید شده است. مقایسه ارقام تعدیل فصلی نشده و تعدیل فصلی شده شاخص مدیران خرید بخش صنعت در ماه مرداد نشان‌دهنده این نکته اساسی و نگران‌کننده است که در سال‌های اخیر، علاوه بر تعطیلات تابستانی برخی صنایع، قطعی برق نیز به عنوان یکی از عوامل محدود کننده رشد بخش صنعت در ماه‌های مرداد، به یک الگوی تکرار شونده معنادار تبدیل شده است و تایید کننده مزمن شدن و فراگیر شدن این مشکل است.

شامخ ترکیبی کل اقتصاد

تعدیل فصلی نشده: ۴۴,۹ **تعدیل فصلی شده: ۴۷,۴**

گزارش دوره پنجاه و نهم طرح شاخص مدیران خرید (شامخ) کل اقتصاد - مرداد ۱۴۰۳

- ✓ شاخص مدیران خرید کل اقتصاد در مرداد ۱۴۰۳، معادل ۴۴,۹ محاسبه شده است. این شاخص نشان می‌دهد که سطح فعالیت‌های اقتصادی در این ماه همچنان کاهشی است و همچنین پس از تعدیل فصلی، این شاخص برای مرداد معادل ۴۷,۴ برآورد شده است که حاکی از رکود برای چهارمین ماه پیاپی است.
- ✓ شاخص «میزان تولید محصول یا ارائه خدمات» بعد از تعدیل فصلی ۴۳,۴ به دست آمده است، که برای پنجمین ماه پیاپی کاهشی است و این شاخص در حالی که نسبت به تیر (۴۵,۲) کاهش شدیدتری داشته، دومین کمترین مقدار را در ۴۶ ماهه گذشته در سری تعدیل شده به ثبت رسانده است.
- ✓ شاخص «میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی» پس از حذف اثر فصلی ۴۷,۷ به دست آمده است که نسبت به ماه قبل با شدت کاهش بیشتری همراه بوده است و کمترین مقدار ۴۵ ماهه را به ثبت رسانده است.
- ✓ شاخص «میزان فروش کالاها یا خدمات» در مرداد ماه پس از حذف اثر فصلی، معادل ۴۶,۹ است که برای چهارمین ماه پیاپی کاهشی است و در ۱۹ ماه گذشته دومین کمترین میزان خود را به ثبت رسانده است.

شامخ بخش صنعت

تعدیل فصلی نشده: ۴۶,۲ **تعدیل فصلی شده: ۴۹,۹**

گزارش دوره هفتاد و یکم طرح شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت - مرداد ۱۴۰۳

- شاخص مدیران خرید بخش صنعت در مرداد ۱۴۰۳، معادل ۴۶,۲ محاسبه شده است که همچنان برای سومین ماه متوالی کاهشی است و کمتر از محدوده مرزی ۵۰ قرار دارد، البته شدت کاهش، اندکی ملایمتر از ماه قبل است. پس از تعدیل فصلی، این شاخص برای ماه مرداد معادل ۴۹,۹ برآورد شده است که بیانگر قرار گرفتن شاخص در شرایط رکود است. مقایسه ارقام تعدیل فصلی نشده (۴۶,۲) و تعدیل فصلی شده (۴۹,۹) شاخص مدیران خرید بخش صنعت در ماه مرداد نشان‌دهنده این نکته اساسی و نگران‌کننده است که در سال‌های اخیر، علاوه بر تعطیلات تابستانی برخی صنایع، قطعی برق نیز به عنوان یکی از عوامل محدود کننده رشد بخش صنعت در ماه‌های مرداد، به یک الگوی تکرارشونده معنادار تبدیل شده است و تایید کننده مزمین شدن و فراگیر شدن این مشکل است.
- ✓ در مرداد ماه (در شاخص فصلی زدایی نشده) تقریباً هر ۱۲ رسته فعالیت بخش صنعت به غیر از صنایع غذایی با کاهش شاخص کل روبرو بوده‌اند و عدد کمتر از ۵۰ ثبت را ثبت کرده‌اند.
- ✓ شاخص «مقدار تولید محصولات» در مرداد ماه پس از تعدیل فصلی ۵۰,۵ محاسبه شده است و در محدوده مرزی ۵۰ قرار دارد. بسیاری از شرکت‌ها شرایط را مشابه ماه قبل ارزیابی کرده‌اند، اگرچه شاخص تعدیل نشده ۴۳,۷ ثبت شده است.
- ✓ شاخص «موجودی مواد اولیه» در مرداد ماه، پس از تعدیل فصلی، معادل ۴۸,۰ برآورد شده است و برای ششمین ماه پیاپی کاهشی بوده است.
- ✓ شاخص «میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی» در مردادماه ۴۹,۹ به دست آمده است که برای دومین ماه متوالی کمتر از محدوده مرزی ۵۰ قرار دارد.
- ✓ شاخص «موجودی محصول نهایی در انبار» در مرداد ماه، پس از تعدیل فصلی، معادل ۴۶,۵ برآورد شده است، این شاخص که با شدت بیشتری نسبت به ماه قبل کاهش داشته، کمترین مقدار ۱۹ ماهه اخیر را به ثبت رسانده است.

شاخص مدیران خرید ترکیبی کل اقتصاد

شاخص PMI تولید ترکیبی منطقه یورو که توسط HCOB گردآوری و توسط S&P Global انتشار می‌یابد، از ۵۰٫۲ در ژوئیه به ۵۱٫۲ در ماه اوت افزایش یافته‌است، که در نتیجه نشان دهنده افزایش سرعت رشد تولید در بخش خصوصی منطقه یورو بعد از دو ماه متوالی است که در آن سرعت رشد کاهش یافته بود. این میزان افزایش، اگرچه بیشترین مقدار از می ماه بوده‌است، اما همچنان ناچیز است. تولیدکنندگان در منطقه یورو در اواسط سه ماهه سوم تحت فشار باقی ماندند و رکود در تولید کارخانه‌ها در اکثر کشورهای تحت پوشش این نظرسنجی ادامه داشته است. به طور کلی، میزان سفارشات جدید با شدیدترین نرخ در سال ۲۰۲۴ تاکنون کاهش یافته است، که منجر به ادامه کاهش تولید شده است زیرا تولیدکنندگان، خرید مواد اولیه، استخدام و موجودی انبار را کاهش داده‌اند.

آخرین نظرسنجی انجام شده در خصوص ایران، نشان می‌دهد که شاخص مدیران خرید کل اقتصاد در مرداد ۱۴۰۳، معادل ۴۴٫۹ محاسبه شده‌است. این شاخص نشان می‌دهد که سطح فعالیت‌های اقتصادی در این ماه همچنان کاهشی است و همچنین پس از تعدیل فصلی، این شاخص برای مرداد معادل ۴۷٫۴ برآورد شده‌است که حاکی از رکود برای چهارمین ماه پیاپی است.

شاخص «میزان تولید محصول یا ارائه خدمات» بعد از تعدیل فصلی ۴۳٫۴ به دست آمده‌است، که برای پنجمین ماه پیاپی کاهشی است و این شاخص در حالی که نسبت به تیر (۴۵٫۲) کاهش شدیدتری داشته، دومین کمترین مقدار را در ۴۶ ماهه گذشته در سری تعدیل شده به ثبت رسانده‌است. تداوم قطعی برق گسترده در کسب‌وکارها باعث ادامه کاهش فعالیت‌ها در مرداد ماه شده‌است. از سوی دیگر همچنان عدم تخصیص ارز و کمبود منابع مالی باعث شده تا بسیاری از شرکت‌ها به خصوص در بخش صنعت در تأمین مواد اولیه دچار مشکل باشند.

شاخص «میزان سفارشات جدید مشتریان» در مرداد، پس از حذف اثر فصلی، معادل ۴۶٫۹ برآورد شده‌است و برای چهارمین ماه متوالی از اردیبهشت ماه کاهشی است که نشان می‌دهد کمبود نقدینگی طرف تقاضا در کاهش سفارشات تأثیر داشته‌است. در همین حال تقاضای خارجی نیز همچنان برای چهارمین ماه پیاپی و با شدت بیشتری نسبت به ماه قبل کاهش داشته‌است به طوری که شاخص میزان صادرات کالا یا خدمات در مردادماه عدد ۴۶٫۸ را به ثبت رسانده‌است. به عقیده فعالان اقتصادی مراسم اربعین و محدودیت در مرزها برای نقل و انتقال کالاهای تجاری، در کاهش صادرات به عراق به عنوان یکی از مقاصد اصلی صادرات محصولات صنعتی کشور تأثیر داشته است.

شاخص «میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی» پس از حذف اثر فصلی ۴۷٫۷ کاهش داشته و نسبت به ماه قبل با شدت کاهش بیشتری همراه بوده‌است و کمترین مقدار ۴۵ ماهه را به ثبت رسانده است. از یک سو به دلیل فشار هزینه‌های زندگی و عدم تناسب آن با حقوق و دستمزد، نیروی کار انگیزه‌ای برای ماندن در شرکت‌ها را ندارند و از طرف دیگر به دلیل قطعی‌های برق، عدم تخصیص ارز مواد اولیه و کاهش تقاضا، تولید کاهش داشته و بسیاری از شرکت‌ها تعدیل نیرو داشته‌اند.

شاخص «قیمت محصولات تولیدشده و خدمات ارائه شده»، ۵۸٫۱ به دست آمده‌است که بیشترین مقدار ۸ ماه اخیر را ثبت کرده‌است. افزایش نرخ ارز طی ماه‌های گذشته و عدم تخصیص ارز بر افزایش قیمت شرکت‌ها تأثیر گذار بوده‌است، اگرچه بعضاً به دلیل رکود در تقاضا و به منظور تقویت تقاضا افزایش قیمت‌ها را تاکنون اعمال نکرده‌اند.

شاخص «میزان فروش کالاها یا خدمات» در مرداد ماه پس از حذف اثر فصلی، ۴۶٫۹ به دست آمده‌است که برای چهارمین ماه پیاپی کاهشی است و در ۱۹ ماه گذشته دومین کمترین میزان خود را به ثبت رسانده‌است. فروش در مرداد ماه با شدت بیشتری در مقایسه با ماه قبل کاهش داشته‌است. به نظر می‌رسد تداوم کاهش سطح تقاضای داخلی متأثر از کمبود نقدینگی و کاهش تقاضای صادراتی باعث شده تا همچنان فروش شرکت‌ها همچنان در سطوح پایین باقی بماند.

شاخص مدیران خرید بخش صنعت

براساس داده‌های به دست آمده از بنگاه‌های بخش صنعت، شاخص مدیران خرید بخش صنعت در مرداد ۱۴۰۳، معادل ۴۶٫۲ محاسبه شده است که همچنان برای سومین ماه متوالی کاهش است و کمتر از محدوده مرزی ۵۰ قرار دارد، البته شدت کاهش اندکی ملایمتر از ماه قبل است. پس از تعدیل فصلی، این شاخص برای ماه مرداد معادل ۴۹٫۹ برآورد شده است و کمتر از محدوده مرزی ۵۰ است و بیانگر قرار گرفتن شاخص در شرایط رکود است. در مرداد ماه (در شاخص فصلی زدایی نشده) تقریباً هر ۱۲ رشته فعالیت بخش صنعت به غیر از صنایع غذایی با کاهش شاخص کل روبرو بوده‌اند و عدد کمتر ۵۰ ثبت را ثبت کرده‌اند. به نظر می‌رسد ادامه قطعی‌های گسترده برق که طی تابستان امسال با دفعات بیشتری همراه بوده است و منجر به تعطیلی بسیاری از خطوط تولید شده است.

شاخص «مقدار تولید محصولات» در مرداد ماه پس از تعدیل فصلی ۵۰٫۵ محاسبه شده است و در محدوده مرزی ۵۰ قرار دارد. بسیاری از شرکت‌ها شرایط را مشابه ماه قبل ارزیابی کرده‌اند، اگرچه شاخص تعدیل نشده ۴۳٫۷ ثبت شده است. به عقیده اکثر فعالان بخش صنعت، قطعی‌های مکرر برق (بیش از دو روز در هفته) که از یک سو منجر به تعطیلی بخش تولید و از سوی دیگر باعث آسیب به مواد اولیه و دستگاه‌ها شده و شرکت‌ها همچنان در سطوح بسیار پایین ظرفیت تولید خود فعالیت می‌کنند، از طرفی مشکلات زنجیره تأمین مواد اولیه و همچنین کاهش تقاضای مشتریان نیز بر تداوم کاهش تولید بنگاه‌ها افزوده است. مقایسه ارقام تعدیل فصلی نشده (۴۳٫۷) و تعدیل فصلی شده (۴۹٫۹) شاخص «مقدار تولید محصولات» بخش صنعت در ماه مرداد نشان‌دهنده این نکته مهم و نگران‌کننده است که در سال‌های اخیر، علاوه بر تعطیلات تابستانی برخی صنایع، قطعی برق نیز به عنوان یکی از عوامل محدود کننده رشد بخش صنعت در ماه‌های مرداد، به یک الگوی تکرار شونده معنادار تبدیل شده است و تأیید کننده مزمن شدن این مشکل است.

شاخص «میزان سفارشات جدید مشتریان» در مرداد ماه پس از تعدیل فصلی، معادل ۵۱٫۴، برآورد شده است. اگرچه بر اساس وضع موجود، شاخص تعدیل نشده با مقدار ۴۴٫۴ نشان دهنده تداوم رکود در تقاضای مشتریان ناشی از کمبود نقدینگی طرف تقاضا است.

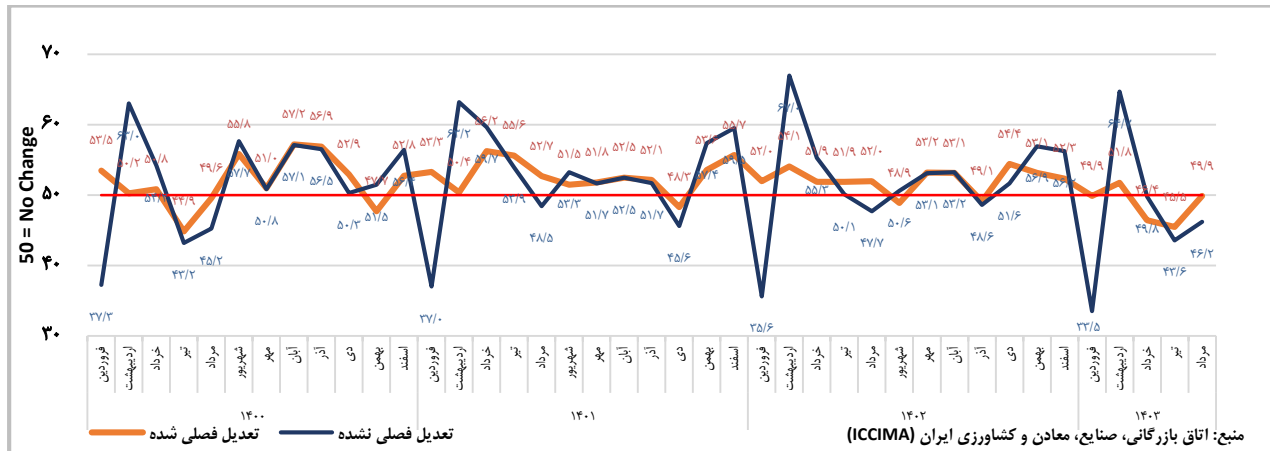
شاخص «موجودی مواد اولیه» در مرداد ماه، پس از تعدیل فصلی، معادل ۴۸٫۰ برآورد شده است و برای ششمین ماه پیاپی کاهش یافته است اگرچه شیب کاهش در مقایسه با ماه قبل ملایمتر بوده است، اما همچنان تداوم عدم تخصیص ارز به بخش تولید و کمبود منابع مالی برای تأمین مواد اولیه کارخانه‌ها را در زنجیره تأمین مواد اولیه را با مشکل روبرو کرده است.

شاخص «میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی» در مردادماه ۴۹٫۹ به دست آمده است که برای دومین ماه متوالی کمتر از محدوده مرزی ۵۰ قرار دارد. از طرفی برخی از شرکت‌ها به دلیل کاهش فعالیت‌ها کاهش در اشتغال نیروی انسانی را داشته‌اند و از طرف دیگر با بالارفتن فشار هزینه‌ها، عدم انگیزه نیروی کار به ماندن و اشتغال در بخش تولید بسیار زیاد شده است.

شاخص «موجودی محصول نهایی در انبار» در مرداد ماه، پس از تعدیل فصلی، معادل ۴۶٫۵ برآورد شده است، این شاخص که با شدت بیشتری نسبت به ماه قبل کاهش داشته، کمترین مقدار ۱۹ ماهه اخیر را به ثبت رسانده است. قرار گرفتن موجودی انبار برای سومین ماه پیاپی کمتر از محدوده ۵۰ بیانگر این موضوع است که با توجه به تداوم قطعی برق، کاهش تولید و همچنین مشکلات زنجیره تأمین مواد اولیه، شرکت‌ها برای تأمین تقاضای محدود مشتریان از موجودی انبار به میزان بیشتری استفاده کرده‌اند.

شاخص «میزان فروش محصولات» در مرداد، پس از حذف اثر فصلی معادل، ۵۰٫۰ برآورد شده است، نشان‌دهنده این نکته است که به عقیده اکثر فعالان اقتصادی شرایط مشابه ماه قبل بوده است و از آنجا که در ماه قبل شرکت‌ها با کاهش فروش ناشی از کاهش تقاضای داخلی و خارجی روبرو بوده‌اند در این ماه نیز همچنان فروش در رکود است. همچنین شاخص میزان فروش محصولات قبل از تعدیل فصلی ۴۳٫۰ بدست آمده است که بیانگر آن است که شرکت‌ها با کاهش فروش روبرو بوده‌اند اگرچه شدت کاهش فروش نسبت به خرداد ماه ملایمتر بوده است. اما میزان فروش در این ماه در همه رشته فعالیت‌های صنعت به غیر از صنایع غذایی با کاهش همراه بوده است.

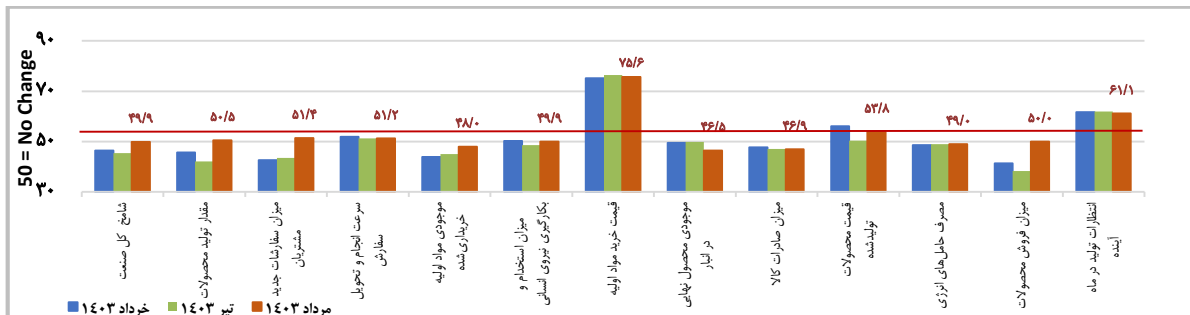
نمودار ۳: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت

جدول ۲: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در سه ماه منتهی به مرداد ۱۴۰۳

تعدیل فصلی شده		تعدیل فصلی نشده		شاخص	
مرداد ۱۴۰۳	تیر ۱۴۰۳	مرداد ۱۴۰۳	تیر ۱۴۰۳		
۴۹,۹	۴۵,۱	۴۶,۲	۴۳,۶	شامخ کل صنعت	مولفه‌های اصلی
۵۰,۵	۴۱,۴	۴۳,۷	۳۹,۴	مقدار تولید محصولات	
۵۱,۴	۴۲,۹	۴۴,۴	۴۰,۵	میزان سفارشات جدید مشتریان	
۵۱,۲	۵۱,۵	۴۸,۶	۴۹,۹	سرعت انجام و تحویل سفارش	
۴۸,۰	۴۴,۶	۴۶,۵	۴۴,۳	موجودی مواد اولیه خریداری شده	
۴۹,۹	۴۸,۵	۵۰,۲	۴۸,۳	میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	مولفه‌های کمکی
۷۵,۶	۷۶,۰	۶۳,۶	۶۴,۶	قیمت خرید مواد اولیه	
۴۶,۵	۴۹,۹	۴۷,۷	۵۰,۴	موجودی محصول نهایی در انبار	
۴۶,۹	۴۷,۴	۴۴,۵	۴۶,۲	میزان صادرات کالا	
۵۳,۸	۵۰,۴	۵۳,۸	۵۰,۴	قیمت محصولات تولیدشده	
۴۹,۰	۴۹,۴	۴۳,۹	۴۸,۱	مصرف حامل‌های انرژی	
۵۰,۰	۳۸,۵	۴۳,۰	۳۳,۲	میزان فروش محصولات	
۶۱,۱	۶۱,۸	۶۴,۴	۵۸,۵	انتظارات تولید در ماه آینده	

نمودار ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) بخش صنعت در سه ماه منتهی به مرداد ۱۴۰۳، تعدیل فصلی شده

جدول ۳: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت، تعدیل فصلی نشده، مرداد ۱۴۰۳

شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب، کاغذ و میلمان	صنایع فرآورده‌های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع فلزی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شامخ کل فعالیت	53.9	42.2	44.8	50.0	44.0	49.5	41.4	45.5	41.6	42.6	42.8	39.5
مقدار تولید محصولات	52.7	44.4	40.0	45.5	41.2	47.9	35.7	35.7	40.7	40.5	37.5	50.0
میزان سفارشات جدید	51.4	38.9	45.0	50.0	41.2	52.1	42.9	46.4	37.2	35.7	46.4	20.0
سرعت انجام و تحویل سفارش	58.1	44.4	55.0	45.5	55.9	45.8	35.7	53.6	47.7	40.5	46.4	40.0
موجودی مواد اولیه	63.5	27.8	30.0	50.0	35.3	50.0	35.7	46.4	43.0	42.9	39.3	30.0
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	51.4	50.0	50.0	59.1	47.1	50.0	53.6	50.0	44.2	57.1	42.9	60.0
قیمت خرید مواد اولیه	67.6	61.1	60.0	54.5	47.1	74.0	67.9	67.9	59.3	59.5	60.7	60.0
موجودی محصول نهایی در انبار	40.5	77.8	65.0	36.4	32.4	50.0	42.9	42.9	51.2	57.1	37.5	60.0
میزان صادرات کالا	51.4	44.4	30.0	45.5	38.2	41.7	50.0	39.3	45.3	45.2	42.9	40.0
قیمت محصولات تولیدشده	56.8	44.4	50.0	50.0	55.9	57.3	50.0	64.3	51.2	50.0	50.0	50.0
مصرف حامل‌های انرژی	54.1	33.3	50.0	45.5	35.3	53.1	46.4	35.7	31.4	50.0	42.9	50.0
میزان فروش محصولات	55.4	44.4	40.0	40.9	35.3	43.8	39.3	39.3	36.0	45.2	42.9	40.0
انتظارات تولید در ماه آینده	73.0	77.8	55.0	72.7	58.8	56.3	67.9	78.6	54.7	66.7	51.8	60.0

جدول ۴: شاخص مدیران خرید (شامخ) زیربخش‌های صنعت، تعدیل فصلی شده، مرداد ۱۴۰۳

شاخص	صنایع غذایی	صنایع نساجی	پوشاک و چرم	چوب، کاغذ و میلمان	صنایع فرآورده‌های نفت و گاز	صنایع شیمیایی	صنایع لاستیک و پلاستیک	صنایع فلزی غیر فلزی	صنایع فلزی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	سایر صنایع
شامخ کل فعالیت	55.7	51.3	50.0	57.2	43.6	53.4	44.6	48.9	48.3	47.6	49.1	38.2
مقدار تولید محصولات	56.0	55.7	48.2	55.6	41.6	53.4	42.3	46.1	52.6	43.1	48.7	48.3
میزان سفارشات جدید	56.5	52.7	54.7	60.8	40.9	57.3	47.9	49.7	47.0	45.2	57.0	14.2
سرعت انجام و تحویل سفارش	58.3	54.1	56.6	54.8	53.4	55.1	35.7	52.1	51.9	50.9	48.7	45.8
موجودی مواد اولیه	63.5	27.8	30.0	50.0	35.3	46.2	35.7	46.4	42.6	42.9	39.3	30.0
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	48.5	53.4	50.0	59.3	47.1	50.0	53.6	50.0	45.2	56.7	42.9	60.0
قیمت خرید مواد اولیه	67.6	61.1	60.0	54.5	47.1	77.1	67.9	67.9	59.3	59.5	60.7	60.0
موجودی محصول نهایی در انبار	41.3	77.8	65.0	39.9	32.4	50.0	42.9	42.9	51.2	57.1	37.5	60.0
میزان صادرات کالا	54.2	44.3	38.8	45.0	39.9	45.0	50.7	39.3	46.7	44.4	42.9	38.4
قیمت محصولات تولیدشده	56.8	44.4	50.0	50.0	55.9	60.3	50.0	64.3	59.9	50.0	50.0	50.0
مصرف حامل‌های انرژی	54.8	38.9	60.9	54.2	40.2	57.7	56.7	38.2	41.6	54.5	52.4	55.4
میزان فروش محصولات	60.2	58.9	49.7	54.4	36.3	50.8	48.5	42.0	46.1	50.1	51.7	36.0
انتظارات تولید در ماه آینده	64.8	76.2	45.6	69.5	52.5	56.1	68.6	74.6	52.5	64.2	50.9	55.5

مشکلات اصلی از دید برخی از فعالان اقتصادی در مرداد ۱۴۰۳:

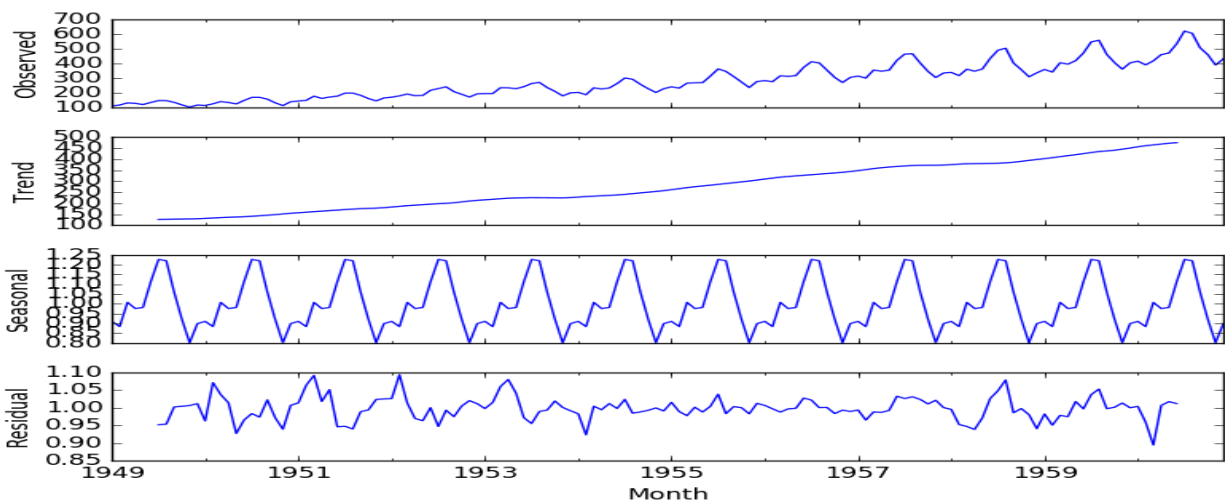
- به دلیل قطعی‌های گسترده برق (۲ تا ۳ روز در هفته) همچنان شرکت‌ها در رکود هستند و با ظرفیت بسیار پایین‌تر از توان تولید فعالیت می‌کنند. همچنین قطعی‌های برق با آسیب به دستگاه‌ها و مواد اولیه شرکت‌ها را متضرر کرده‌است.
- علاوه بر قطعی‌های گسترده برق، تغییرات دولت و تعطیلات تابستان نیز در کندی فعالیت‌ها تأثیرگذار بوده‌است.
- به دلیل عدم تخصیص ارز، مواد اولیه به کندی به بخش تولید می‌رسد، اما بسیاری از شرکت‌ها منتظر تأثیر مثبت شروع به کار دولت جدید و تغییر سیاست‌ها در جهت سهولت کسب‌وکار هستند. همچنین به عقیده بنگاه‌های تولیدی، دریافت ارز در بخش بازرگانی نسبت به سایر بخش‌ها راحت‌تر است، درحالی‌که تولیدکنندگان با چالش زیادی در دریافت ارز روبرو هستند.
- بسیار از شرکت‌ها همچنان با مشکل رفع تعهد ارزی روبرو هستند و برخی نیز مشکلات زیادی مرتبط با امور مالیاتی دارند.
- برخی از شرکت‌ها به دلیل کاهش فعالیت‌ها ناشی از قطعی برق و مشکلات تولید ناچار به تعدیل نیروی کار خود شده‌اند. از طرفی سطح پایین دستمزدها نیز باعث شده تا نیروی انسانی تمایلی به ماندن نداشته باشند.
- برخی از شرکت‌ها علی‌رغم این‌که مواد اولیه را با قیمت بالا خریداری می‌کنند اما به دلیل افزایش رکود در بازار مصرف برای حفظ بازار و تقویت تقاضا و فروش ناچار به فروش با قیمت پایین‌تر هستند. بعضاً نیز به دلیل عدم تسویه بدهی‌های مشتریان و کمبود نقدینگی، با کمبود منابع مالی روبرو شده‌اند.
- شرکت‌های حمل و نقل به دلیل معطلی طولانی مدت حدود ۷۰۰ دستگاه خودرو در مرز ماهی‌رود افغانستان و عدم مجوز ورود و تخلیه بار در افغانستان دچار مشکلات بسیاری شده‌اند، این درحالیست که قبلاً مجوزهای لازم به آن‌ها داده شده‌است.
- افزایش رکود در سمت تقاضا و تسویه نشدن بدهی‌ها سفارشات و کمبود نقدینگی مشتریان باعث شده تا در برخی فعالیت‌ها علی‌رغم این‌که شرکت تولید پایینی داشته‌است اما نتواند بفروشد و در نتیجه موجودی انبار افزایش داشته‌است.

پیوست: اهمیت و روش تعدیل فصلی شامخ

تعدیل فصلی یا فصل‌زدایی یک روش آماری برای حذف مولفه فصلی یک سری زمانی است و معمولاً زمانی انجام می‌شود که بخواهیم روند و انحرافات چرخه‌ای از روند یک سری زمانی را مستقل از مؤلفه‌های فصلی آن تحلیل کنیم. مولفه فصلی بخشی از یک سری زمانی است که در آن داده‌ها تغییرات منظم و قابل پیش‌بینی را که منطبق بر فواصل زمانی تقویمی منظم و دارای الگوی تکراری (مانند ماه‌ها یا سال مالی) است، تجربه می‌کنند. به عنوان مثال، میزان تقاضا در ماه اسفند به طور معمول افزایش می‌یابد و در ماه فروردین کاهش می‌یابد. به عنوان یک مثال دیگر، مصرف گاز طبیعی در تابستان کمتر و در زمستان بسیار بیشتر از سایر فصول است.

غیر از الگوی فصلی یک سری زمانی می‌تواند شامل مولفه‌های دیگری مانند روند، سیکل‌ها و یا جز اخلاص نیز باشد که می‌توان آنها را نیز توسط روش‌های مربوطه از سری مورد نظر استخراج کرد. به عنوان نمونه در شکل زیر تفکیک اجزای سری زمانی ماهانه مسافران خطوط هوایی کشور استرالیا در فاصله سال‌های ۱۹۴۹ تا ۱۹۶۰ نمایش داده شده است. در این شکل نمودارهای اول تا چهارم به ترتیب شامل سری‌های زمانی مورد مطالعه، روند مربوطه، مولفه فصلی و جز اخلاص هستند. همانطور که از این شکل مشخص است سری زمانی مورد بررسی دارای ویژگی‌های شدید فصلی است.

اجزای سری زمانی ماهانه مسافران خطوط هوایی کشور استرالیا در فاصله سال‌های ۱۹۴۹ تا ۱۹۶۰

باید توجه داشت که مؤلفه‌های فصلی، از نظر تئوری، هر سال در یک دوره زمانی مشابه با بزرگی آن اتفاق می‌افتند، بنابراین در هنگام ردیابی آثار یک سیاست‌گذاری خاص و یا بررسی رخدادهای اقتصادی بر یک سری زمانی، بهتر است مولفه فصلی از سری زمانی حذف شود. هرچه مولفه فصلی در یک سری زمانی قوی‌تر باشد و تغییرات فصلی در آن مشهود باشد، ضرورت تعدیل فصلی آن سری زمانی خصوصاً برای تحلیل دقیق‌تر نتایج سیاستی بیشتر می‌شود.

شواهد تجربی در ایران حاکی از قوی بودن اثرات فصلی در اغلب سری‌های زمانی متغیرهای اقتصادی است. به عنوان نمونه بررسی شاخص شامخ^۱ کل اقتصاد و بخش صنعت نشان می‌دهد که سری‌های زمانی آنها به شدت تحت تاثیر مولفه‌های فصلی است به نحوی که اثرات فصلی موجب شکل‌گیری یک الگوی نسبتاً ثابت در طول این سری‌های زمانی شده است. مطابق شکل زیر، این الگوی تکرار شونده ثابت عموماً شامل یک دوره کاهش شدید در ماه فروردین و به دنبال آن یک افزایش معنادار در ماه اردیبهشت است که در ادامه، به یک روند نزولی نسبتاً کند که تا ماه پنجم ادامه می‌یابد تبدیل می‌شود.

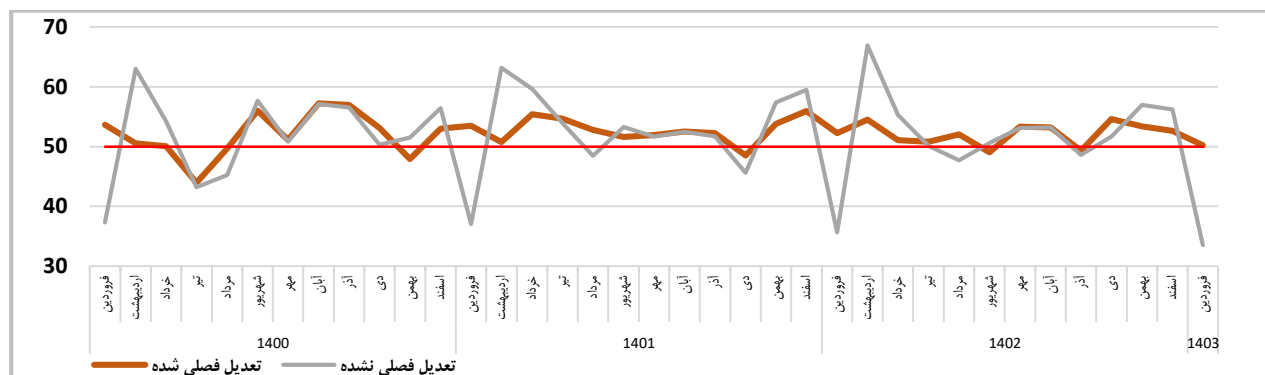
بروز الگوی تکراری و با ثبات در سری‌های زمانی شامخ^۲ کل اقتصاد و بخش صنعت و برخی از مولفه‌های آنها، نشان از اهمیت تعدیل فصلی این شاخص‌ها دارد. به گونه‌ای که می‌توان چنین نتیجه گرفت که انجام هرگونه تحلیل و مقایسه ماهانه سری‌های زمانی مذکور مستلزم تعدیل فصلی این سری‌های زمانی است.

^۱ شاخص مدیران خرید (PMI)

^۲ شاخص مدیران خرید (PMI)

خوشبختانه، در نتیجه استمرار تهیه شامخ و با افزایش طول دوره سری‌های زمانی آن، شناسایی مولفه فصلی این سری‌های زمانی ممکن شده است و بر اساس این امکان، تعدیل فصلی این سری‌های زمانی در دستور کار مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، قرار گرفته است.

سری‌های زمانی تعدیل فصلی نشده و تعدیل فصلی شده شامخ بخش صنعت

با توجه به اهمیت مبحث حذف اثرات فصلی، روش‌های مختلف آماری توسط گروه‌ها و نهادهای مختلف جهت تعدیل فصلی یک سری‌زمانی ارائه شده است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

روش‌های X-12-ARIMA و X-13-ARIMA که توسط اداره سرشماری آمریکا^۳ توسعه یافته‌اند، روش TRAMO-SEATS که به وسیله بانک مرکزی اسپانیا ارائه شده است؛ روش MoveReg (برای داده‌های هفتگی) که توسط اداره آمار کار آمریکا توسعه یافته است، روش (Seasonal and Trend) که توسط کیولند و همکاران^۴ (۱۹۹۰) ارائه شده است و رهیافت STAMP که توسط کوپمن و همکاران^۵ توسعه داده شده است.

از میان روش‌های فوق X-12-ARIMA و TRAMO-SEATS در حال حاضر رایج‌ترین روش‌های تعدیل فصلی هستند. با این حال برخی مطالعات مقایسه‌ای نشان داده‌اند که اگر چه این دو روش به لحاظ مبانی تئوریک و فیلترهای بکار گرفته شده دارای مشابهت‌هایی هستند، اما به صورت تجربی در مجموع روش دوم بنا به دلایلی همانند ورودی‌های کمتر و قابلیت اعتماد بیشتر فیلترهای نهایی مربوطه در حالت الگوهای ناپایدار فصلی، دارای عملکرد بهتری برای داده‌های مورد بررسی آنها بوده است که از آن جمله می‌توان به مطالعات فیشر^۶ (۱۹۹۵)، پلاناس^۷ (۱۹۹۶)، پلاناس^۸ (۱۹۹۷) و داسی و پلاناس^۹ (۱۹۹۶ و ۱۹۹۷)، هود و همکاران^{۱۰} (۲۰۰۰)، ناجام و بخارا^{۱۱} (۲۰۰۹)، برسکا^{۱۲} (۲۰۱۳) و ... اشاره کرد. بر این اساس، از فروردین سال ۱۴۰۳، سری‌های زمانی شامخ در چارچوب روش TRAMO-SEATS تعدیل فصلی شده و سری‌های زمانی تعدیل شده مبنای تحلیل روندهای شامخ قرار گرفته‌اند.

^۳ United States Census Bureau
^۴ Cleveland, et al.
^۵ Koopman, et al.
^۶ Planas
^۷ Dosse and Planas
^۸ Hood, et al.
^۹ Najam, Bokhari
^{۱۰} Barska